

Dolina miru (1956)

uporabljeni zmerno in premišljeno, v pravih trenutkih, in tako namesto da rušijo t. i. odstranitev nejevere (suspension of disbelief), pripomorejo k ustreznejši atmosferi. Simboli, kot so starodavne rune in znamenja, nagrobniki in postavitve dogajanja v alpski svet, pritegnejo gledalčevo pozornost.

V oči pa bode tudi razlika med idejo in izvedbo. Slednja je namreč katastrofalna. Čudna, zmedena montaža in režija, ki jo najbolj opišejo prve štiri črke naslova filma, nikakor ne podpirata zgodbe ter celo izničujeta nekatere njeje lastne pozitivne elemente (npr. primerna uporaba klišejev, ki ob nepravilnem podajanju sploh ne pride do izraza). Film je zaradi neprimerne montažnega ritma in v nekaterih primerih tudi kadriranja nezanimiv in na trenutke nejasen, saj ne ustvarja suspenza, temveč kvečjemu zbeza gledalca. Postreže mu s prizori, katerih vrhunec je zmeden zasuk kamere na potencialnega antagonist, zaradi videza katerega sprva niti nismo prepričani, ali gre za srhljivega starca iz gozda, ki bi se ga morali bati, ali pa le za mimoidočega pohodnika.

Pohvalna ni niti igra ki deluje povsem naučeno. Replike so na trenutke izrečene v neprepričljivem tonu ter s tem nehote spodbudijo gledalca, da namesto o diegetski realnosti likov razmišlja o profilmični realnosti igralcev. Pravzaprav bi poleg zgodbe in glasbe težko rekli, da še kateri izmed elementov filmskega jezika v *Morani* deluje v službi žanra. Prepričljive niso niti smrti likov, ki zaradi nerodne montaže pogosto

izpadejo celo komično, posebni efekti in maska so povprečni. Kljub temu lahko govorimo o prijetni estetiki nekaterih kadrov, k čemur gotovo pripomore scenografska kulisa gorske narave, ki nudi odlično vizualno izhodišče za snemanje. Tako smo priča veličastnim pogledom na vrhove, prelaze, reke in druga naravna bogastva. A vendar – niti solidna estetika, ki črpa navdih iz prve ljubezni slovenskega filma (gorskega sveta), ne more odrešiti *Morane* in popraviti osnovne napake režiserja: nepoznavanja filmskega žanra grozljivke.

DRUGO MESTO

V vojni odvzeto otroštvo

AJŠA PODGORNİK

Srednja šola za oblikovanje in fotografijo Ljubljana

Dolina miru (1956, France Štiglic) pripoveduje zgodbo o dveh sirotah, Marku (Tugo Štiglic) in Lotti (Ewelyne Wohlfeiler), ki med bombardiranjem pobegneta iz mesta v upanju, da najdeta dolino miru, v kateri živi Markov stric in kjer ne divja druga svetovna vojna. Na poti se jima pridruži zavezniški vojak Jim (John Kitzmiller), ki se v isto smer odpravlja, da bi se srečal s partizani.

Film črpa iz iste tematike kot Štiglicev prvi film **Na svoji zemlji** (1948), torej druge svetovne vojne, le da jo tokrat prikaže iz zornega kota dveh otrok. Osupljivo je, kako lepo zna film prepletati subjektivno doživljanje otrok z nekoliko bolj objektivnim pogledom na vojno s strani Jima in partizanskih vojakov. Prizori papirnatega letala, ki leti skozi podrte stavbe, in majhne deklince, ki se v pokvarjenem tanku igra, da je to njena hiša, pa tudi njima vzporedni podobi majhnih dečkov s svastikami na rokavu ter škornja ubitega vojaka v bližnji reki, se v spomin vtisnejo kot močan opomnik, da se kljub otroškemu optimizmu zunaj oči kamere dogajajo nedojemljive grozote. Štiglic se prav tako zelo elegantno igra s simboli, naj bo to ustavljajoč se mlinček, razstreljeno strašilo ali pa beli lipicanec.

Vsekakor je treba pohvaliti tudi glavne igralce, predvsem Tuga Štiglica in Johna Kitzmillerja. Delo z otroškimi igralci je težko in se velikokrat ne obnese tako, kot bi si želela režiser in publika. Posneti film, ki ga vodita dva otroška igralca, je bila vsekakor drzna odločitev, a Štiglic je iz svojega sina Tuga izvabil izrazito čustveno prepričljiv nastop. Marsikateri bolj izkušen igralec bi se ustrašil izziva, ki ga postavlja tako zahtevna vloga, in četudi bi mali Ewelyne kakšen spodrseljaj opravičili, Tugo ni imel te sreče. Vseeno v filmu zadane vse čustvene note, še posebej na začetku v prizoru, ko sanjari o stričevi dolini miru, in na koncu, ko se zave, da dolina ni tako mirna, kot je pričakoval. Tugo, takrat star slabih deset let, se po *Dolini miru* nikoli več ni spustil v igralske vode, temveč je odšel po očetovih stopinjah in tudi sam postal ploden režiser.

V dobi, ko se vse bolj govori o pravicah temnopoltih v filmski industriji in na drugih življenjskih poteh, pa ne smemo spregledati nastopa Johna Kitzmillerja v vlogi narednika Jima. V istem kontekstu se mi zdi pohvalnih tudi nekaj režijskih odločitev, ki spadajo k njegovemu liku. Jim v film vstopi, ko ubije dva nemška vojaka, pred katerima bežita Lotti in Marko, kar pa ta prizor naredi poseben, je, da ga sprva vidimo le od zadaj. Tako se Štiglic znebi predsodkov, ki bi jih občinstvo lahko imelo glede temnopoltega lika, in ga, še preden ga lahko vidimo v obraz, vzpostavi kot junaka. Če pa bi občinstvo po tem še imelo pomisleke, ga Štiglic v naslednjem prizoru predstavi kot dobrosrčnega in čutečega človeka, ko pod smrekovimi vejami pokoplje padlega tovariša iz vojske.

Od klasičnih filmov, sodobnih *Dolini miru*, ki vključujejo temnopolte like, je le malo takih, ki se jih lahko spominjamo brez kremženja nad zastarelimi stereotipi in s prosojno tančico zakritim rasizmom. Čeprav bi se dalo debatirati o možnih pomanjkljivostih *Doline miru*, ki predvsem ležijo v dejstvu, da barva kože narednika Jima bolj ali manj služi le za to, da ga

vizualno označi kot tujca, ne pa da bi s tem naredila kakšen bolj globok komentar o rasni diskriminaciji, se film prav tako ne obremenjuje z negativnimi stereotipi in lik narednika Jima predstavi kot veliko bolj pristnega in zaokroženega kot marsikateri hollywoodski film istega obdobja. Sam nastop Johna Kitzmillerja prav tako zasluži pohvalo; za vlogo je tudi postal prvi temnopolti igralec, ki je za svoje delo prejel nagrado za najboljšega igralca na filmskem festivalu v Cannesu.

Konec filma na nas učinkuje točno tako, kot bi protivojni film moral. Skozi potek zgodbe počasi vidimo, kako vojna vpliva na prej še tako dobrovoljna otroka, ki jima je na začetku večji problem predstavljala izgubljena punčka kot nemški vojaki. Kako sta v njej izgubila svoje otroštvo, ki jima ga je Jim še tako iskreno želel podaljšati, po malem začel verjeti v njune sanje o dolini miru in na koncu to plačal z življenjem. Konec nas pusti prazne. Ne moremo slaviti partizanske zmage, ker ta ne pride. Ostane le podoba dveh strtih otrok, ki zreta v daljavo. Prav tako kot njun beli lipicanec se Marko in Lotti morda odpravljata v propad, morda pa bosta odkorakala v boljši jutri – na nas je, da se odločimo, kje v prihodnosti ju želimo videti.

TRETJE MESTO

Panika

LINA HORVAT

Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer

Film **Panika** (2014) je celovečerni prvenec režiserke Barbare Zemljič, posnet po knjižni predlogi Dese Muck. Gre za melodramsko-komično zgodbo o »paniki« Vere – medicinske sestre srednjih let, ki poskuša ubežati svojim dolžnostim (predvsem žene, mame in gospodinje. V krizi srednjih let jo med drugim prevzame misel, da nikoli več ne bo zaljubljena; da nikoli več ne bo mogla biti srečna; da se ji nič več zanimivega ne bo nikoli pripetilo; da je ujeta v zakon. Verjeti začne, da jo iz te bedne rutine lahko reši le nova ljubezen. Spusti se v vročo afero z družinskim prijateljem in tako na kocko postavi praktično vse – svoje odnose, svojo srečo, svoj čas, svojo službo. Skozi film spremljamo čustveno preobrazbo ženske, ki se je vse svoje življenje trudila biti opažena in se prilagajala drugim ter ob tem pozabila nase – v žensko, ki proti koncu filma prvič v življenju opazi samo sebe in se nauči (po dolgem času spet) ceniti.

Razkriti več vsebine bi bilo škoda, zato bom povedala le, da film zelo lepo in jasno prikaže ljudi srednjega sloja ter